

De Europese Monniksrob vrijwel uitgestorven

Hemmo Muntingh

1. Inleiding

Vaak blijkt de zeehond als hij bedreigd wordt, in staat mensen in grote aantallen te mobiliseren voor de bescherming van die zeehond. De acties rond de Klapmutsen en Zadelrobber, waarop nabij Canada in grote getale jacht wordt gemaakt, zijn daarvan een voorbeeld.

Wat navrant is het echter dat erg veel aandacht werd besteed aan het lot van zeehonden elders in de wereld waarvan men de aantallen nog kan aangeven in honderdduizenden tot enkele miljoenen, terwijl de meest bedreigde zeehond ter wereld, de Monniksrob (*Monachus monachus*), in de Middellandse Zee nog maar geteld kan worden in honderden.

Het voortbestaan van deze soort is in het geding.

2. De Monniksrob

De Monniksrob is een zeehondensoort waarvan drie soorten bekend zijn.

- a. De Caraïbische Monniksrob (*Monachus tropicalis*) welke vrijwel zeker is uitgestorven.
- b. De Hawaïaanse Monniksrob (*Monachus schainlandi*) welke zeldzaam is en in aantal afneemt.
- c. De Europese Monniksrob (*Monachus monachus*), zoals die in de Middellandse Zee voorkomt, welke uiterst zeldzaam is en op de rand van uitsterven staat.

De Monniksrob is een grote zeehond. Zij kunnen bijna drie meter lang worden en een gewicht van meer dan 400 kg bereiken. De bovenzijde is bruingrijs tot bruinzwart gekleurd, de onderzijde is wit of geelachtig grijs met min of meer ineenvloeiende vlekken.

De Monniksrob werd reeds vermeld in de werken van Plutarchus, Plinius, Homerus en Aristoteles en is daarmee een onverbrekelijk deel van de Griekse historie. In de namen van talrijke Griekse, Turkse en Joegoslavische steden en districten vinden wij zijn naam terug en ook in Mediterrane mythen en bijeloof speelt het dier een rol.

Dit alles bewijst dat de Monniksrob in het Middellandse-Zeegebied ooit een grote verspreiding kende. Hij kon gevonden worden in de Zwarte Zee en in grote delen van de Middellandse Zee en het direct daaraan aansluitende deel van de Atlantische Oceaan, inclusief de kusten van de Canarische Eilanden en Madeira. De Monniksrob hield zich daarbij veelvuldig op op stranden.

Nu wordt de Monniksrob niet meer op stran-

den aangetroffen; hij heeft zich naar het lijkt teruggetrokken in grotten, op eilandengroepen die weinig door de mens worden bewoond en bij klifkusten van het vasteland.

Het huidige verspreidingsgebied is daarmee ook beperkt; er zijn nog slechts kleine geïsoleerde populaties overgebleven. Het zwaartepunt daarvan kan gevonden worden op en rond de eilanden tussen Griekenland en Turkije in de Egeïsche Zee. Ook het westelijk deel van de Noordafrikaanse kust is nog een belangrijk gebied voor de Monniksrob, alsmede wellicht Mauretanië.

Betrouwbare cijfers over de aantallen Monniksrobber zijn voor zowel vroeger als nu moeilijk te geven.

Er zijn schattingen die spreken over een totaal aantal van 5.000-10.000 in vroeger tijden.

In een recent rapport van de Sea Mammal Research Unit te Cambridge (gemaakt in opdracht van het Directoraat voor Milieu, Consumentenbescherming en Nucleaire veilig-

heid van de EG) worden de volgende schattingen met betrekking tot aantallen gegeven met tussen haakjes daarachter het jaar van publicatie:

datum	aantal
14-05-1975	15
15/28-08-1975	14
07-1976	12

Binnen de Europese Gemeenschap

Frankrijk	0	(1980)	cijfers volgens D. Marchessaux
Italië (Sardinië)	2	(1983)	
Griekenland	200-300	(1983)	
Buiten de Europese Gemeenschap			
Atlantische Oceaan	100	(1978)	65? (1983)
Marokko (Middellandse Zee)			
Chafarinas (Spanje)	5?	(1981)	5 (1983)
Algerije	100	(1978)	85 (1983)
Tunesië	5?	(1978)	5 (1983)
Libië	20	(1978)	20 (1983)
Cyprus, Libanon, Oost-Turkije	50	(1978)	20-30 (1983, alleen in
Zwarte Zee	50	(1978)	10 (1983) Turkije)
Turkije (Middellandse Zee)	150	(1978)	150 (1983)
Adriatische Zee	20	(1978)	10-20 (1983)
Balearen (Spanje)	5?	(1978)	0 (1983)
TOTAAL	700-800		370-420

Op basis van een gesprek met D. Marchessaux in oktober 1983 heb ik de tweede kolom toegevoegd aan de reeks cijfers uit het rapport van de Sea Mammal Research Unit. Deze cijfers kunnen alleen gebruikt worden om een trend aan te geven; de trend van een voortgaande achteruitgang van de aantallen. Het is belangrijk er in dit verband op te wijzen dat volgens Marchessaux op weer drie plaatsen de Monniksrob verdwenen is: Cyprus, Libanon en de Balearen.

Uitgaande van het aantal van 5.000-10.000 Monniksrobben in het verleden kan dus gesteld worden dat de stand inmiddels met zo'n 90% is verminderd. Illustratief voor de achteruitgang is de getalsmatige teruggang op Corsica zoals die uit waarnemingen van een groot aantal onderzoekers kon worden afgeleid:

datum	aantal
26-12-1945	21
1948	60
28-02-1959	57
1968	60
7-07-1973	50
9-09-1973	40
2-07-1974	20

(bron: The recent status of *Monachus monachus*, the Mediterranean Monk Seal' by D. Sergeant et al, 1978).

Volgens het rapport van de Sea Mammal Research Unit zijn ze daarna niet meer gesignaleerd.

Onderzoek in de Golf van Corinthe wees uit dat de populatie aldaar jaarlijks met een percentage van 22,5% terugloopt.

Recentelijk (juni, juli en december 1983) zijn er in het kader van het door het Europese Parlement geïnitieerde onderzoekprogramma van de EG-onderzoekingen naar voorkomen en aantallen van de Monniksrob in Griekenland uitgevoerd door onderzoekers van de Universiteit van Athene en van de Universiteit van Cambridge.

De resultaten, hoewel nog geheel onvolledig en daardoor niet representatief, waren onthutsend. Geen enkele Monniksrob kon worden gesignaleerd. Slechts enkele malen konden aan de hand van geur- of sleepsporen of waarnemingen van derden indirecte bewijzen worden gevonden dat het dier nog in de Griekse wateren voorkomt.

Het is daarom niet onwaarschijnlijk dat, mede gezien het feit dat de voor Turkije opgege-

ven aantallen kunnen interfereren met die van Griekenland, het totale aantal exemplaren van *Monachus monachus* ter wereld niet meer dan vijfhonderd bedraagt.

3. Oorzaken en achteruitgang

De Monniksrob is dus sterk in aantal achteruitgegaan. Uit de beschikbare informatie blijkt duidelijk dat de bestaande kolonies klein zijn en sterk verspreid. In een aantal gevallen is mogelijk zelfs sprake van één enkel of een paar dieren.

Het kleine aantal dat resteert, en het zeer verspreide voorkomen van de resterende dieren is inmiddels één van de grote bedreigingen van de soort geworden; er is sprake van een zichzelf versterkend proces.

De incidentele groepen kunnen geen garantie meer vormen voor het voortbestaan van de soort. Er ontstaat een vergrote kans op inteelt (genetic drift).

Dat maakt zo'n groep nog kwetsbaarder voor veranderende milieuomstandigheden als verstoring of verontreiniging. Bij zo'n te kleine groep kunnen dan verhoogde jeugdsterfte, verminderde reproductie, zwakke jonge dieren en minder moederzorg voor de jongen gaan optreden.

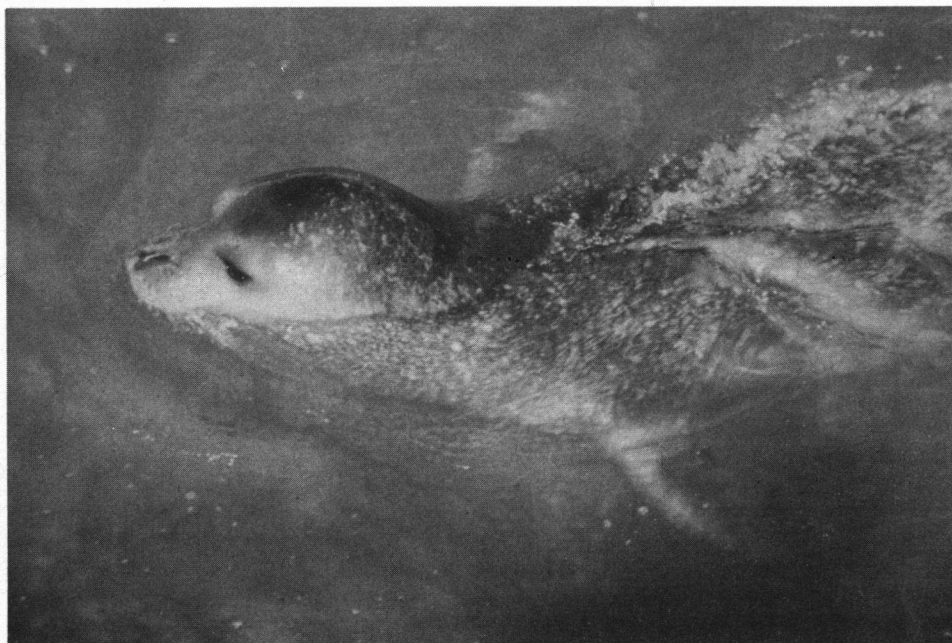
Het zeer verspreid voorkomen kan tot slot zelfs tot gevolg hebben dat Monniksrobben

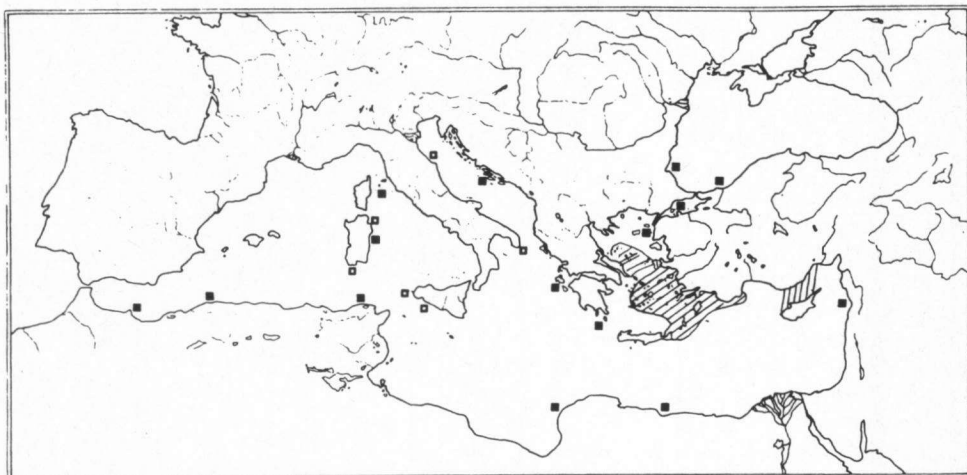

Deze Monniksrob werd 4 à 5 jaar geleden op het eiland Samos doodgeslagen.
Foto: A. Konstantinos.

Foto onder:
Het sterk verspreid voorkomen van de laatste Monniksrobben maakt hen nog kwetsbaarder.
Naar een kleurenfoto van J. Trotignon.

geen geschikte partner kunnen vinden of bereiken.

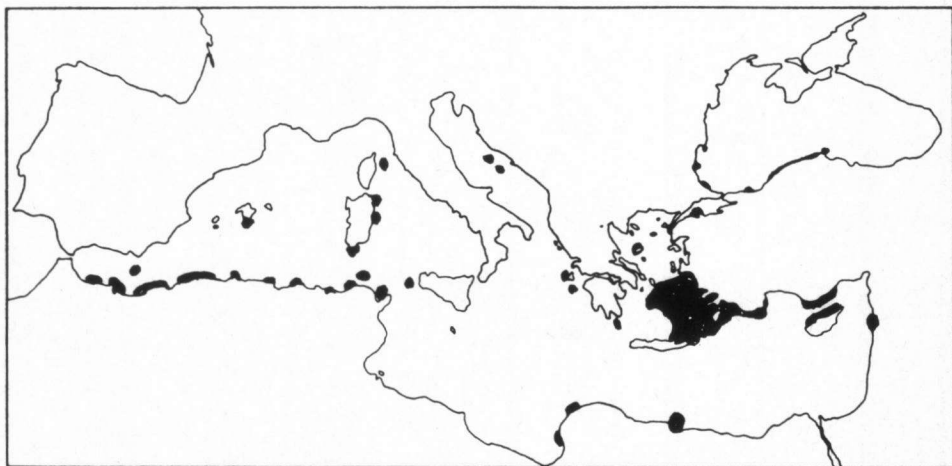

Figuur 1.

■ /// Gebieden waar de Monniksrob regelmatig wordt waargenomen.
Incidentele waarnemingen in de Italiaanse wateren.

Figuur 2. Algemene verspreiding van de Monniksrob in de Middellandse Zee, 1970-1977.

De achteruitgang van de Monniksrob is in hoofdzaak te herleiden tot een tweetal hoofdfactoren: toegenomen sterfte en vermindering voortplanting/reproductie. De mens speelt daarbij een doorslaggevende rol.

In het verleden werd er vooral op de Atlantische populatie van de Monniksrob commerciële jacht gemaakt. Jacht in het Middellandse-Zeegebied vond ook plaats, zij het op een minder georganiseerde wijze. Ook in deze eeuw werd en wordt op de Monniksrob gejaagd, maar de soort is te klein in aantal om commerciële jacht aantrekkelijk te maken. Zonder twijfel werden veel zeehonden

gedood door vissers, die de dieren als concurrenten voor hun broodwinning beschouwen. In Griekenland werd dit op grote schaal gedaan, en bijvoorbeeld de achteruitgang op Corsica is grotendeels hieraan te wijten. Daarnaast vinden veel Monniksrobben de dood doordat zij verstrikt raken in netten van vissers en zo stikken.

De Monniksrob blijkt zeer gevoelig te zijn voor verstoring die door de mens wordt veroorzaakt. De plaatsen, waar de Monniksrobben zich ophielden, staan onder grote en nog steeds toenemende druk van de mens als gevolg van recreatie, industrie en andere ontwikkelingen in de kustzone. Daarmee is ver-

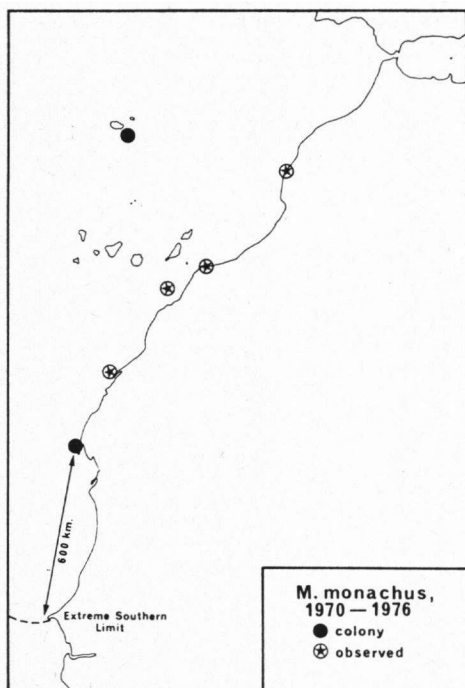
storing in toenemende mate aan de orde.

Het is waarschijnlijk dat de verstoring door de mens de Monniksrobben heeft verdreven van die gebieden die geschikt waren voor voortplanting, naar gebieden, die niet of minder geschikt zijn. Het is zeer wel mogelijk dat wat dit betreft stranden (de vroegere verblijfplaats) aanzienlijk geschikter waren dan de grotten waar de Monniksrob nu naar is uitgeweken. Verstoring van de robben kan er overigens ook toe leiden dat jonge robben van hun moeder gescheiden raken en niet kunnen overleven.

In relatie tot de verminderde productiviteit kan ook de vraag gesteld worden in hoeverre de verminderde reproductie ook in verband zou kunnen staan met de **vervuiling** van het zeewater, een verband dat bij de zeehonden (*Phoca vitulina*) in de Waddenzee inmiddels wel lijkt te zijn aangetoond.

In het Middellandse-Zeegebied lijkt de invloed van verontreiniging niet aantoonbaar tegen de achtergrond van de overweldigende invloed die uitgaat van de diverse vormen van verstoring en het doden van de dieren.

Figuur 3. Verspreiding van de Monniksrob aan de Atlantische kust van West-Afrika, 1970-1976.

Duidelijke aanwijzingen voor een verband vervuiling-verminderde productiviteit ontbreken (nog).

Alleen ten aanzien van vervuiling met olie zijn er wat gegevens. De levensvatbaarheid van jonge dieren zou door besmeuring van de vacht met olie nadelig kunnen worden beïnvloed.

Bij de huidige stand van zaken dient echter wel te worden aangetekend, dat bij voortschrijdende vervuiling van het water, deze vervuiling ook in toenemende mate een extra bedreiging van de Monniksrob zal kunnen gaan vormen.

4. Maatregelen ter bescherming

Vroeg in de jaren vijftig begon men zich zorgen te maken over de Monniksrob in het Middellandse-Zeegebied. Sinds die tijd zijn er ook verschillende maatregelen getroffen om de soort te beschermen.

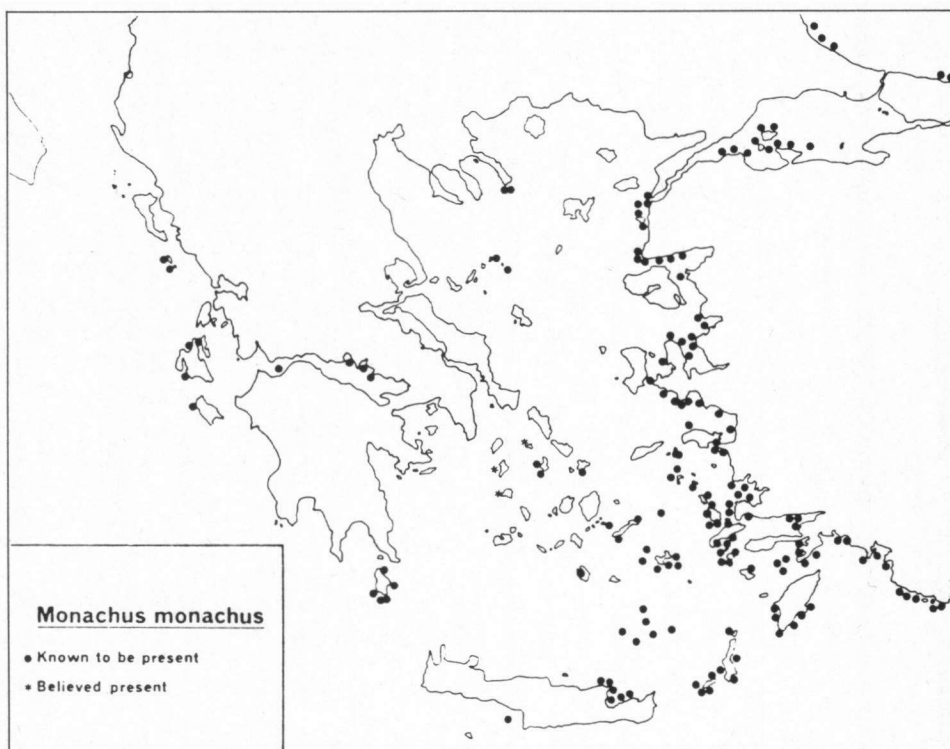
Op internationaal niveau werden verschillende maatregelen getroffen.

Binnen de Gemeenschap is de situatie als volgt:

In Frankrijk geniet de Monniksrob sinds 1980 volledige wettelijke bescherming. Er zijn geen speciale reservaten ten behoeve van de Monniksrob, maar in een aantal natuurreervaten komen gebieden voor die geschikt zijn als vestigingsplaats voor de Monniksrob. Het is buitengewoon wrang hier te moeten constateren hoe zeer Frankrijk achter de feiten aanloopt, gezien de geste de Monniksrob te gaan beschermen op een tijdstip dat het dier in Frankrijk al uitgestorven was.

Naar mijn mening legt dit op Frankrijk de morele plicht al het mogelijke te doen om de Monniksrob in Frankrijk te her-introduceren en weer een gezonde populatie te verkrijgen. Dit zou met name kunnen wanneer Frankrijk een overeenkomst met Algerije sluit, die er toe leidt dat de aldaar voorkomende kolonie Monniksrobben afdoende kan worden beschermd en vergroot. Alleen dan is het mogelijk dat er vanuit deze kolonie emigratie van dieren naar Frankrijk plaatsvindt. Ook zou Frankrijk dan wellicht uit de Algerijnse kolonie kunnen putten voor het opzetten van een eigen fokgroep.

In Italië geniet de Monniksrob al sinds 1939 wettelijke bescherming, hetgeen in 1977 nog eens wettelijk werd bevestigd. De enige plaats

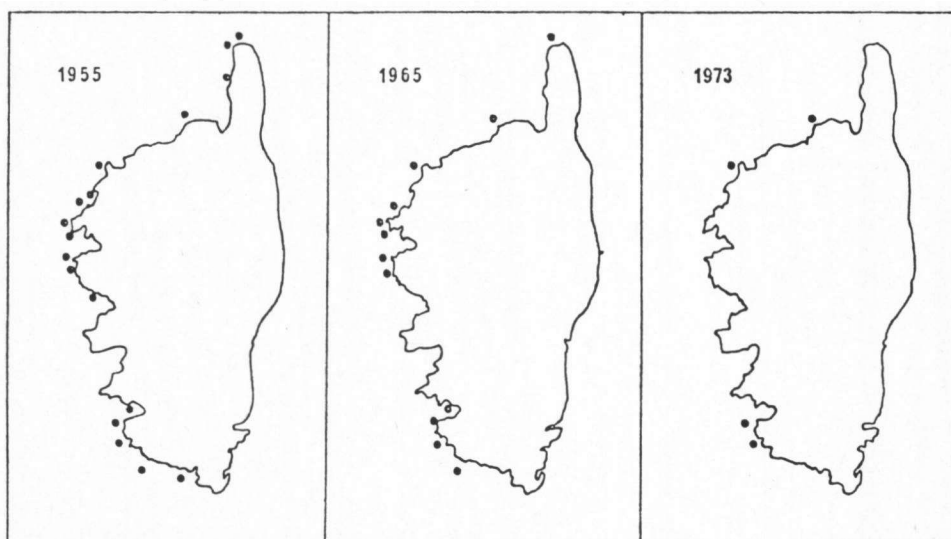

waar misschien nog een enkele Monniksrob voorkomt is de Golf van Orosei bij Sardinië en het eiland Monte Cristo. In een aantal reservaten zijn plaatsen geschikt voor de Monniksrob, er liggen voorstellen voor een netwerk van marine-reservaten waarin alle plaatsen waar Monniksrobben voorkomen of voorkwamen zijn opgenomen.

Figuur 4. Gedetailleerde verspreidingskaart van de Monniksrob rond Griekenland en het westelijk deel van Turkije, 1970-1977.

Het voortbestaan van de Monniksrob in Griekenland is cruciaal en zal volkomen afhangen van een actief beleid ingrijpen van de Griekse overheden. Naar een kleurenfoto van J. Trotignon.

Figuur 5. Het voorkomen van de Monniksrob aan de westkust van Corsica, 1955-1973 (Naar Boulva 1975).

Het voorbeeld van Italië laat duidelijk zien dat men met enkel wetgeving, zonder voldoende uitvoerende en beschermende activiteiten er ook niet komt. Praktisch is de Monniksrob ook in Italië uitgestorven, wet of geen wet. Op natuurlijke wijze kan de Monniksrob in de huidige reservaten slechts terugkomen als het dier vanuit de Griekse eilanden, dan wel uit Libië of Tunesië, terugmigreert.

De meeste kans voor Italië ligt daarbij in Griekenland. Italië zou er daarom goed aan doen Griekenland in financieel en organisatorisch opzicht te ondersteunen.

In Griekenland, waar veruit het grootste deel van de Monniksrobben in de Europese Gemeenschap voorkomt, geniet deze volledige bescherming sinds 1981.

Er bestaan plannen voor natuurreservaten, met name bij de Noordelijke Sporaden.

Biologen hebben vele voorstellen ontwikkeld voor natuurreservaten in Griekenland ten behoeve van de Monniksrob. Vanuit natuurbeschermingsorganisaties (Wereld Natuur Fonds en andere organisaties) zijn activiteiten ondernomen gericht op voorlichting.

Met fondsen, die de Engelse 'Fauna and Flora Preservation Society' had opgebracht, heeft de 'Hellenic Society for the Protection of Nature' een overeenkomst afgesloten met deze vissers, nadat vissers op het eiland Aloinissos gedreigd hadden de gehele, daar voorkomende populatie af te schieten, ter bescherming van de Monniksrob, in ruil waar-

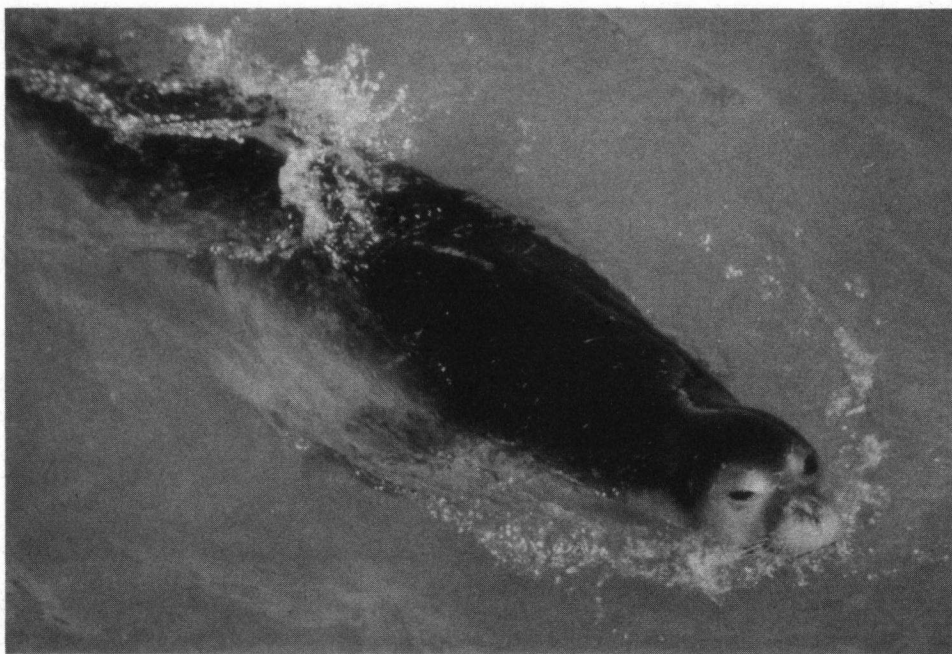
voor voor deze vissers een diepvriesinstallatie werd aangeschaft.

Vergeleken met Frankrijk en Italië is de situatie in Griekenland dus aanzienlijk beter. Dit is echter niet zozeer het gevolg van effectieve Griekse overheidsmaatregelen als wel een gevolg van de geografische situatie, die de Monniksrob gelegenheid bood tot nu toe te overleven.

Ook de Griekse overheden hebben het tot voor kort volledig laten afweten. Daar is gelukkig, met het aantreden van de huidige nieuwe regering enige kentering in gekomen. Op initiatief en met financiële steun van de EG (10.000 ECU)* is in Griekenland vorig jaar een bescheiden voorlichtingscampagne van start gegaan. Zeer onlangs heeft de Griekse regering voorts zijn handtekening gezet onder een onderzoekscontract waardoor met financiële steun (100.000 ECU)* en in samenwerking met de EG, een plan voor het instellen van een natuurreservaat bij de Noordelijke Sporaden, kan worden ontwikkeld.

Tot slot wordt door de EG momenteel, onder andere met Griekenland, onderhandeld over een actieprogramma ter bescherming van de Monniksrob in het gehele Middellandse-Zeegebied. De EG heeft hiervoor een bedrag van 600.000 ECU* beschikbaar gesteld. De onderhandelingen verlopen helaas moeizaam. Een complicerende factor bij de bescherming van de Monniksrob in de Egeïsche Zee is de gespannen politieke situatie tussen Griekenland en Turkije. De hoogstnoodzakelijke

*Het bedrag in nationale valuta voor één eenheid ECU was per 25 januari 1984: Nederlandse gulden 2,53949; Belgische en Luxemburgse frank con. 46,0672 en Belgische en Luxemburgse frank fin. 46,8623, Franse frank 6,90209.

bilaterale samenwerking tussen beide landen kan daardoor niet op gang komen.

Concluderend kan gesteld worden dat voor het voortbestaan van de Monniksrob de situatie in Griekenland cruciaal is en alles zal afhangen van een actief-positief ingrijpen van de Griekse overheden.

De nieuwe Griekse regering heeft haar historische taak in deze begrepen, gezien de recentelijk ondernomen stappen. Het is te hopen dat zij deze taak tot een goed einde zal kunnen brengen.

De EG en de andere lid-staten, Frankrijk en Italië in het bijzonder, behoren Griekenland daarin bij te staan.

Buiten de Europese Gemeenschap, in die landen waarvan de monniksrobpopulaties van belang zijn voor die in de Europese Gemeenschap, is de situatie als volgt:

In Spanje is de Monniksrob weliswaar beschermd, maar geheel uitgeroeid. Misschien zijn er nog enkele exemplaren over op de Spaanse Chafarines Eilanden voor de kust van Marokko. Vissers schijnen de laatste exemplaren zelfs daar nog met afschot te bedreigen.

Algerije bezit de belangrijkste aantallen Monniksrobben in de westelijke Middellandse

De Monniksrob is thans zo zeldzaam geworden dat geen enkel dier meer met opzet of per ongeluk gedood zou mogen worden.

Naar een kleurenfoto van J. Trotignon.

Zee. Volgens D. Marchessaux bestaan er nog vier kolonies met ieder 10 à 15 exemplaren. Ook deze robben dreigen te verdwijnen als gevolg van bejaging door vissers. Aan de bescherming van deze kolonies zou absolute prioriteit moeten worden gegeven met name met het oog op mogelijke emigratie naar Corsica en Sardinië.

In Tunesië leeft nog één kolonie van 6-8 dieren, die eveneens directe effectieve bescherming behoeft.

In Libië bestaan er plannen voor zeewaartse uitbreiding van een nationaal park opdat de Monniksrob daar beschermd, dan wel geïntroduceerd, kan worden.

De Monniksrob geniet dus uitgebreide wettelijke bescherming, binnen de Gemeenschap zelfs volledig. Een garantie, dat de dieren dan ook niet geschoten worden kan dit echter niet betekenen omdat controle daarop, vooral in afgelegen gebieden waar de Monniksrob het meest voorkomt, moeilijk of vrijwel onmogelijk is. Deze bescherming heeft er ook nog niet toe kunnen leiden dat de achteruit-

gang van het aantal Monniksrobben is gestuit. De Sea Mammal Research Unit te Cambridge stelt in haar rapport daarover dat de Monniksrob nu zo zeldzaam is dat geen enkel dier meer met opzet of per ongeluk gedood zou mogen worden.

Zij bepleiten een groot aantal acties ter bescherming waarvan zij stellen dat als die acties onmiddellijk worden ondernomen er nog enige kans is dat de Monniksrob gered kan worden.

Blijven die acties uit dan zal het dier zeker uitgestorven zijn tegen het einde van deze eeuw.

In Turkije is de Monniksrob beschermd door regelgeving van 1977 en 1978. Verblijfplaatsen van Monniksrobben zijn te vinden in een aantal nationale parken.

5. Noodzakelijke extra beschermende maatregelen

De aard van de bedreiging van de Monniksrob, namelijk de verstoring door de mens, maakt het mogelijk zeer concreet aan te geven welke maatregelen noodzakelijk zijn om de Monniksrob te redden. Geconstateerde bedreigingen dienen rechtstreeks bestreden te worden; mogelijke nieuwe bedreigingen dienen voorkomen te worden. Met betrekking tot het voorkomen van nieuwe, of zich nog ontwikkelende bedreigingen dient met name de bestrijding van de vervuiling van de Middellandse Zee met kracht ter hand genomen te worden.

Reservaten

Centraal, in de te nemen maatregelen, zou moeten staan het tot stand brengen van een netwerk van reservaten. Deze reservaten dienen van voldoende grote omvang te zijn, in een voldoende aantal, en dienen wat betreft omstandigheden optimaal geschikt te zijn voor de Monniksrob.

Dit betekent dat ook strandkusten in de reservaten opgenomen zullen dienen te zijn. De reservaten zullen volledig vrij moeten blijven van verstoring door de mens in alle seizoenen, dit met name met het oog op de succesvolle voortplanting van de soort. Dit netwerk van reservaten zal naast de huidige verblijfplaatsen van de Monniksrob ook een groot aantal daarvoor geschikte, maar nu niet in gebruik zijnde, plaatsen moeten omvatten. Op deze wijze wordt herbevolking van deze plaatsen

door de Monniksrob mogelijk gemaakt. Het voorgestelde netwerk van reservaten zal daarnaast uiteraard ook van belang zijn voor andere diersoorten van de kust en zee.

Daar waar reservaten worden aangewezen in de nabijheid van intensief beviste visgronden kan de Monniksrob desondanks bedreigd blijven. In dergelijke gevallen dienen bufferzones te worden aangewezen waarin de visserij aan bepaalde beperkingen onderhevig is. Het is daarbij echter van belang niet uit het oog te verliezen dat ook deze vissers een bestaanszekerheid nodig hebben.

Van alle beschermende maatregelen, ten gunste van de Monniksrob, zullen aanvullende maatregelen voor de vissers zeker deel uit moeten maken. De gang van zaken rond de diepvriesinstallatie voor Aloinissos is daarvan een goed voorbeeld.

In het kader van het actieplan ter bescherming van de Monniksrob is de Europese Commissie reeds gestart met een onderzoek naar potentiële reservaten.

De Europese Commissie verdient hiervoor lof te worden toegezwaaid.

Onderzoek

Voortgaand onderzoek naar de levensomstandigheden van de Monniksrob is ook van groot belang. Daarbij dient echter wel aangekend te worden dat de soort reeds nu zo zeldzaam is geworden dat ook de verstoring ten gevolge van onderzoeksactiviteiten bij zou kunnen dragen tot de achteruitgang van de soort.

Bij voortgaand onderzoek dient men daarnaast ook te bedenken dat zeker bij de inmiddels drastisch verkleinde groepen onderzoek naar reproductie en mortaliteit vele jaren zal vergen. Als men er al in slaagt exacte gegevens te verwerven, en als deze bovendien nog te correleren zijn met milieufactoren, dan nog zullen daarop gebaseerde maatregelen pas op zeer lange termijn effect hebben.

Daarom is het noodzakelijk op korte termijn praktisch toegepaste bescherming tot stand te brengen.

Voorlichting

In gebieden, waar de Monniksrob nog voorkomt, zal het noodzakelijk zijn de bevolking te winnen voor bescherming van de Monniksrob. *Alleen als deze bescherming gedragen wordt door de plaatselijke bevolking, waarvan uiteraard ook de vissers deel uitmaken,*

zal deze een kans maken tot resultaten te leiden.

6. Fokstation en opvangstation

Het aantal Monniksrobben is inmiddels zo klein, en de getalssterkte van de verschillende populaties zo laag, dat de reproductie van de Monniksrob ernstig in gevaar is. Het is mogelijk dat er nu reeds te weinig Monniksrobben resteren om het voortbestaan van de soort te kunnen garanderen. Hiervan uitgaande zullen speciale maatregelen genomen moeten worden.

Het opzetten van een 'breeding unit' en opvangstation op een aantal plaatsen in het Middellandse-Zeegebied komt daarvoor het meest in aanmerking.

In een 'breeding unit' dienen 15-20 robben een plaats te vinden, waarvan minimaal 3-4 volwassen mannetjes. Deze dieren zouden kunnen worden verkregen door:

- opvang en verpleging van zieke en/of per ongeluk in netten gevangen dieren,
- het wegvangen van dieren uit het wild.

Het wegvangen van de dieren uit het wild is een mogelijkheid waarover nadere discussie noodzakelijk lijkt. Bij het wegvangen van dieren uit een grotere groep bestaat het risico dat daardoor de groep zijn levensvatbaarheid verliest. Het wegvangen van een volledige kleine groep brengt het risico met zich mee, als gevolg van inteelt, geen geschikte partners voor het fokken van jonge dieren te verkrijgen. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen op welke wijze het vangen van dieren uit het wild het best kan geschieden. Het verblijf in een 'breeding unit' is een verblijf in gevangenschap. Maar men dient zich wel af te vragen of zo'n verblijf, dat op de langere termijn het uitzicht opent op het voortbestaan van de soort, niet opweegt tegen de bezwaren van de gevangenschap van een aantal van deze dieren.

Indien een dergelijke 'breeding unit' naar verwachting functioneert kunnen jaarlijks 10-15 jongen worden grootgebracht en in zee teruggezet. De in Nederland opgedane ervaringen (Texels Museum, zeehondencrèche Pieterburen, Rijksinstituut voor Natuurbeheer) met het houden van zeehonden in gevangenschap, het succesvol laten verlopen van geboortes en het opknappen/revalideren

van verzwakte dieren, geeft aan dat een dergelijk project zeker kan slagen.

Uit merktekens is gebleken dat zeehonden afkomstig uit gevangenschap de zelfde overlevingskansen hebben als hun in het wild levende soortgenoten. Er treden geen verliezen op door aanpassingsmoeilijkheden.

Het is evident dat een dergelijk project, waarbij het uitzetten van de gerecruteerde dieren centraal staat, effectiever zal zijn indien dit geschiedt in het kader van andere beschermingsmaatregelen, met name het instellen van een keten van reservaten. Indien echter die bescherming op korte termijn niet gegarandeerd kan worden heeft het desondanks zin te starten met het op de aangegeven wijze versterken van nu bestaande uitgedunde kolonies. Daarmee kan bevorderd worden dat essentiële processen als geboorte en opgroei ter plekken beter functioneren. Bovendien kan daarvandaan dan overloop plaatsvinden naar andere schakels in de keten van (potentiële) verblijfplaatsen van de Monniksrob.

Al aangegeven werd dat voorlichting over de Monniksrob van essentieel belang is in het streven de soort te redden. Ook in dit opzicht kan een 'breeding unit' met opvangcentrum een zeer nuttige functie hebben, en helpen er zorg voor te dragen dat de bescherming van de Monniksrob bij de plaatselijke bevolking gaat leven. Ook hier toont de Nederlandse ervaring aan dat dat mogelijk is en werkt.

De Europese Commissie heeft inmiddels een aantal activiteiten in deze richting ontplooid; ook daarvan moet met grote waardering melding worden gemaakt.

Initiatieven zijn genomen om te gaan onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om dergelijke 'breeding units' op te zetten.

Drie mogelijkheden zijn aangegeven voor het zoeken van een plaats voor een dergelijke unit:

- opzetten van een volledig nieuw centrum, dat dan op een optimale plaats kan worden gerealiseerd waar het betreft de afstand tot voor Monniksrob geschikte gebieden, zoals op het Franse eiland Port Cros nabij Porquerolles,
- het aansluiten bij een bestaand centrum in het Middellandse-Zeegebied, bijvoorbeeld bij het Aquarium van Rhodos,

- het aansluiten bij een bestaand centrum buiten het Middellandse-Zeegebied, bijvoorbeeld op Texel in Nederland, waar kennis en ervaring ten aanzien van het in gevangenschap houden en grootbrengen van Zeehonden aanwezig is.

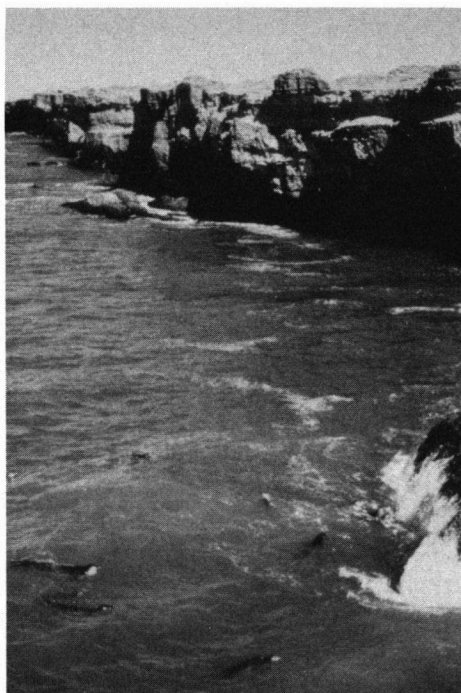
Vooraf met het oog op de noodzaak de bescherming van de Monniksrob gedragen te laten worden door de plaatselijke bevolking, dient er voor gekozen te worden een dergelijk centrum in het Middellandse-Zeegebied te situeren. Er zijn in dat verband twee mogelijkheden; initiatieven in dat verband zijn al genomen.

De eerste mogelijkheid is te komen tot een centrum in Griekenland.

Daarnaast zijn er initiatieven om te komen tot een dergelijk centrum in Frankrijk op het eiland Port Cros nabij Porquerolles.

Er zijn verschillende redenen om te trachten op beide plaatsen tegelijkertijd te komen tot een centrum voor Monniksrobben:

- de grootte van het (potentiële) verspreidingsgebied van de Monniksrob en de noodzaak gespreid initiatieven ter bescherming te nemen en te kunnen ondersteunen (waarbij een dergelijk centrum ook een rol kan vervullen),
- de mogelijkheid dat één van de genomen initiatieven vertraging zal ondervinden;

Foto boven:
Biotoopfoto van de Europese Monniksrob in het Middellandse-zeegebied.
 Naar een kleurenfoto van J. Trotignon.
Foto onder:
In Griekenland, waar veruit het grootste deel van de Monniksrobben in de Europese Gemeenschap voorkomt, geniet deze sinds 1981 volledige bescherming.
 Naar een kleurenfoto van J. Trotignon.

het opstarten van twee centra vergroot de kans dat er nog tijdig één zal functioneren,

- de aanwezigheid op beide plaatsen van mensen die een dergelijk initiatief kunnen dragen en verwerklijken.

De kosten van een dergelijk centrum worden geraamd op ongeveer f 750.000,— voor het opzetten van het station (exclusief belasting) en f 190.000,— jaarlijks voor de exploitatie. Bij de Europese Gemeenschap zijn fondsen beschikbaar (binnen het budget 1983) voor de bescherming van de Monniksrob. Deze kunnen echter alleen vrijgemaakt worden als deel van de kosten van een project (50%). Het resterende deel van de kosten (50%) zal door andere, bijvoorbeeld de nationale overheden, moeten worden opgebracht. Het is dus zaak dat de regeringen van Frankrijk, Italië en Griekenland zelf ook een substantiële bijdrage leveren en zelf in de toekomst garant staan voor de jaarlijkse exploitatiekosten van de centra.

7. Financiering

In het bovenstaande is komen vast te staan dat, wanneer wij het voortbestaan van de Monniksrob zouden willen garanderen een aantal activiteiten zonder vertraging zullen moeten worden ondernomen.

Deze activiteiten liggen in het vlak van:

- 1) wetenschappelijk onderzoek,
  - 2) wetgeving,
  - 3) reservaatvorming,
  - 4) voorlichting,
  - 5) fok- en opvang,
- en zullen slechts kans van slagen hebben, wanneer ze op internationale schaal en goed gecoördineerd uitgevoerd worden.

Het is de verdienste van de Europese Commissie dat deze, daartoe geïnitieerd door het Europese Parlement, deze coördinatie op zich heeft genomen en een groot deel van de fondsen ter beschikking heeft gesteld. Het gaat hierbij echter om een beginfase; het opstellen van een actieplan voor het behoud van de Monniksrob.

Op langere termijn is dit echter niet voldoende. Er zullen grotere bedragen nodig zijn dan nu beschikbaar en ook zal er veel meer medewerking vereist zijn van de nationale overheden (zowel in de EG, als in de niet lidstaten waar de Monniksrob nog voorkomt; zowel in- als buiten Europa), de particuliere natuurbescherming, wetenschappelijke instituten en het publiek.

Het zou daarom een goede zaak zijn wanneer de Europese Commissie het initiatief zou nemen tot het organiseren van een internationa-

RECORD FORM FOR MONK SEAL HABITAT SURVEYS

LOCALITY:

DATE:

EXACT LOCATION:

SITE CODE:

SITE DESCRIPTION

1. BEACH? or CAVE? (if CAVE go to question 4)

2. Is beach protected by an overhang?

3. Height and depth of overhang.

GO TO question 10

4. Width of opening

5. Height of opening

6. Depth of water

7. Direction of opening

8. Depth of cave to beach

9. Average width

10. Type of bottom

11. Position of beach (please draw sketch map)

12. Length of beach

13. Depth of beach

14. Slope of beach

15. Terrain (boulders, shingle, sand etc.)

16. Depth of water immediately off of beach

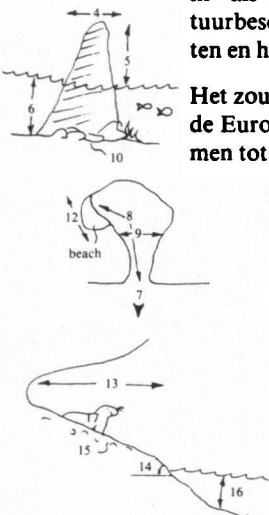
17. Any signs of seals?

18. Can beach or entrance be observed from land?

19. How well protected is beach and cave entrance?

20. Photos taken?

21. Comments (suitability of beach for resting or breeding, presence of other important species).

Formulier waarop gegevens over de Monniksrob verzameld kunnen worden.

le conferentie over de Monniksrob waar regeringsvertegenwoordigers, deskundigen en particuliere natuurbescherming tot overeenstemming zouden kunnen komen over een tienjarenplan ter bescherming van de Monniksrob en de financiering daarvan.

Voor de financiering zou gedacht kunnen worden aan een gezamenlijke dotatie van lidstaten, Europese Commissie en eventueel particuliere natuurbescherming. Tevens zou een coördinerend secretariaat moeten worden ingesteld.

Het zij nadrukkelijk gezegd, dat deze conferentie - niet zozeer wetenschappelijk als wel - praktisch van aard dient te zijn en zich uitsluitend dient te richten op het organiseren en het financieren van de bescherming van de Monniksrob.

8. Slot

De Monniksrob bevindt zich op de rand van uitsterven. Mogelijk is het reeds te laat, maar desondanks dient nu al het mogelijke gedaan te worden om deze diersoort voor de ondergang te behoeden. Er is een groot aantal maatregelen mogelijk, maar de meest noodzakelijke op korte termijn vormt in feite de instelling van één of meerdere fokgroepen in het Middellandse-Zeegebied.

Initiatieven zijn in deze richting reeds genomen; met kracht en grote snelheid dient dit werk voortgezet en afgerond te worden.

9. Referenties

Bij het schrijven van dit rapport is vooral gebruik gemaakt van de volgende rapporten:

- 1) **D. Sergeant et al:** The recent status of *Monachus monachus*, the Mediterranean Monk Seal. Working document for the First International Conference on the Mediterranean Monk Seal in Rhodes, May 1978.
- 2) **J. Harwood et al** (Sea Mammal Research Unit, Cambridge): Special Measures for the Conservation of Monk Seals in the European Community. Report for the European Commission, October 1983.

Daarnaast is geput uit gesprekken met de heren Didier Marchessaux en Peter Reijnders. Tot slot heeft de Stichting SEA (= Science, Education and Advice, een stichting die zich bezighoudt met Sea Use Planning and Mana-

Een noodzakelijke maatregel is op korte termijn het instellen van één of meerdere fokgroepen in het Middellandse-zeegebied.

Naar een kleurenfoto van J. Trotignon.

gement Advise) te Delft bijgedragen in de tot standkoming van dit ontwerp-verslag.

■ Hemmo Muntingh, lid van het Europees Parlement, Westerweg 11, 9079 PD Sint Jacobiparochie, 05189-1673.

Zie ook 'Huid en Haar' 2 (2) : 92.

Resolutie van het Europees Parlement

Op 17 februari 1984 nam het Europees Parlement een resolutie aan waarin concrete voorstellen worden gedaan om de Monniksrob voor uitsterving te behoeden. De Euro-parlementariërs zijn van mening dat de Europese Commissie allereerst het aantal Monniksrobben in de Middellandse Zee en de Atlantische Oceaan dient te tellen en vervolgens moet bepalen welke maatregelen moeten worden getroffen. Het Parlement verlangt onder meer dat alle Europese regeringen zich gezamenlijk gaan inzetten voor de instandhouding van deze diersoort. Een oproep, die in het bijzonder gericht is tot de Griekse regering, omdat in de Griekse wateren zich nog de meeste Monniksrobben schijnen te bevinden. Het zou de uitkomst voor de Monniksrobben moeten betekenen...